

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **HILARY MANTEL**

De Engelse schrijfster (67) won twee keer de Man Booker Prize, voor haar historische romans 'Wolf Hall' en 'Het boek Henry'. Haar boeken zijn internationale bestsellers.

Ik had lange tijd niet gehuild, maar in de zomer van 2016 stierf mijn moeder en huilde ik een jaar lang elke dag. We waren zo close en haar dood kwam, ondanks het feit dat ze 91 was, onverwacht. De vrouwen in mijn familie leven lang en mijn moeder zag eruit alsof ze twintig jaar jonger was, altijd goed gekleed en gemaquilleerd. Maar op een dag in juni kreeg ze hevige pijnen. Het duurde nog tot in augustus, tot drie dagen voor haar dood, eer de dokters met de diagnose kwamen: lymfeklierkanker. Ik had al langer de sterke overtuiging dat ze sterven was, maar daar hadden die wetenschappelijke geesten natuurlijk geen oren naar.'

'Hetzelfde geldt voor de vreselijke droom die mijn moeder in haar laatste weken had. Ze bevond zich op een slagveld in de Eerste Wereldoorlog en lag onder vuur van machinegeweren. Het joeg haar de stuipen op het lijf. Ze werd uiteindelijk gered, en ik wilde haar zeggen: het zijn je vader en je ooms, die op de slagvelden zijn geweest, die je nu komen halen. Maar ik wist niet of ze zelf beseft hoe doodziek ze was.'

'In de zestiende eeuw, de tijd waarover ik vaak schrijf, zou zo'n droom voor iedereen steek gehouden hebben. Er zou met de sterfende gesproken zijn over zijn nakende einde, waarna die zich gesterkt zou hebben geweten door adequate rituelen. Ik vind het een verlies dat we dat in onze moderne tijden niet meer doen. Want hoe vaak beseft de patiënt zelf dat hij doodgaat, maar kan hij er niet over praten met zijn verwanten, of omgekeerd? Ik hoop dat iemand die dicht bij mij staat wél de moed zal hebben om het me te vertellen als ik het keerpunt voorbij ben.'

'Voor wat daarop volgt, ben ik van nature niet bang. Ooit zat ik aan tafel met een twintiger die wel enorm bevreesd was. Hij stelde zich voor hoe in zijn stervensuur alles in hem zou schreeuwen om te blijven leven, maar Inga Clendinnen, de Australische historica die mee dineerde, garandeerde hem dat het anders gaat. Ze was zelf zo dicht als mogelijk bij de dood geweest - ze had hepatitis gehad en een levertransplantatie ondergaan, wat ze beschrijft in haar boek *Tiger's eye* - en zei dat een ernstige ziekte je langzaam maar zeker doet opschuiven naar een staat van gereedheid en dat er niets is om panisch voor te zijn. Ik vond dat geruststellend.'

'Het enige wat telt, is dat Gerald bij mij is. We zijn samen sinds we zeventien waren. Een leven zonder hem is ondenkbaar, dus ik hoop dat ik vóór hem of anders vijf minuten na hem mag vertrekken. In 2008 moest hij plots

© JeRoen Murre

'Mijn moeder kon nooit reizen. Daarom draag ik nu geregeld haar sjaals of juwelen en neem haar zo alsnog mee. Het is een onderdeel van het actieve werk dat rouwen is'

opgenomen worden en vierentwintig uur lang was het een dubbeltje op zijn kant. Die ervaring heeft me getraumatiseerd. Ik kan nu nog dat diepe gevoel van kwetsbaarheid en eenzaamheid oproepen van toen ik om middernacht aan dat hospitaal op een taxi naar huis stond te wachten. Ik voelde me meer alleen dan ooit tevoren. Het leek plots ook zo verkeerd dat we geen kinderen hebben; zij hadden mij op dat moment moeten flankeren, vond ik.'

'Niets kan die ontredde ring verzachten of uitwissen, ook schrijven niet. Als professioneel auteur moet je niet je eigen problemen willen oplossen op papier; je moet net jezelf uitwissen om plaats te maken voor je personages. Bij mij zijn dat vaak historische figuren die niet zelden tragisch aan hun einde kwamen. Als ik over hen schrijf, voelt het alsof ik met hen en hun tijdgenoten praat.'

'Ik heb al vaker Augustinus geciteerd: de doden zijn onzichtbaar, maar daarom niet afwezig. Er zijn zelfs basale, biologische manieren om overledenen levend te houden. Elke keer dat ik in de spiegel kijk, zie ik achter mijn gezicht dat van mijn moeder en daarachter dat van mijn grootmoeder, beide bekwame vrouwen die door armoede hun kans op voortgezet onderwijs misten.'

'Mijn moeder kon ook nooit reizen. Daarom draag ik nu geregeld haar sjaals of juwelen en neem haar zo alsnog mee. Dat tovert bijna een lach op mijn gezicht. Ik beschouw het als een onderdeel van het actieve werk dat rouwen is. Ook toen ik haar kleren waste, streek en doorgaf aan mensen die ze nog kunnen dragen, kwam ik weer stapje verder in het trage proces van loslaten.'

'Waar mijn moeder en de anderen nu zijn, weet ik niet. Ik geloof wel dat er iets van ons overblijft, een spoor. Sowieso heeft de scheiding tussen leven en dood voor mij altijd heel dun aanvoeld, zo dun dat je bijna je hand erdoor kunt steken. Op verschillende momenten in mijn leven had ik ervaringen waarbij ik sterk voelde dat er een ander universum vlak naast het onze zou kunnen bestaan, een andere frequentie waarnaar je verschuift als je sterft. Het is iets dat we niet kunnen

bevatten of benoemen, daarvoor schieten onze termen tekort. Het lijkt me goed mogelijk dat concepten als "leven", "dood", "voor" en "na" met het sterven op slag betekenisloos worden, en dat we daarna ontdekken dat alles nog véél complexer is dan we hadden kunnen denken.'

Opgetekend door Katrien Steyaert